

KÖKLERDEN GELECEĞE: GELENEKSEL TÜRK SANATLARI - II -

Editör
Prof. Dr. Ayşegül KARAKELLE ALPER

KÖKLERDEN GELECEĞE: GELENEKSEL TÜRK SANATLARI

- II -

Editör

Prof. Dr. Ayşegül KARAKELLE ALPER

KÖKLERDEN GELECEĞE: GELENEKSEL TÜRK SANATLARI

- II -

Editör

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM
BAKANLIĞI SERTİFİKA NU/
Certificate Number: 82658

Prof. Dr. Ayşegül KARAKELLE ALPER

ISBN: 978-625-5036-12-4

DOI: 10.5281/zenodo.23507951

Kapak-Dizgi / Cover-Design:

Umay Yayınevi

Kütüphane Kartı/Catalog in Publication

1. Baskı, Umay Yayınevi, vii+183 sf., dizin yok, kaynakça var, ek görseller var, Samsun, 2026; 1st Edition, Umay Publishing House, vii+183 pages, no index, bibliography included, images included, Samsun, 2026

Anahtar Kelimeler/Key Words

1. Geleneksel Türk Sanatları, 2. Köklerden Geleceğe, 3. Sembolizm, 4. Tasarım, 5. Gelenek

Kitabın bütün yayın hakları Umay Yayınevi'ne aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz. Kitabın bütünü benzerlik ve yapay zekâ tespit yazılımıyla taranmıştır. Çalışmaların bütün hukuki sorumluluğu bölüm yazarlarına aittir. All publication rights to this book belong to Umay Publishing House. Without written permission from the publisher, except for academic studies and promotional activities where the source is clearly indicated, the book may not be quoted in part or in whole; it may not be copied, reproduced, or published in any printed or digital medium. The entire book has been scanned using similarity and ai detection software. All legal responsibility for the articles rests with the authors.

Redaktör/Redactor:

Tuğçe YILMAZ

Baskı-Cilt / Printing and

Binding: Saytek Dijital
Matbaacılık Sanayi ve
Ticaret Limited Şirketi

Matbaa Sertifika No/
Printing House Certificate
No.: 82296

Web Sitesi/ Web Page:

<https://umayyayinevi.com>

E-posta/Contact:

umayyayinevi@gmail.com
iletisim@umayyayinevi.com

Adres/Address:

55270, Atakum/Samsun/
Türkiye

Atıf/Cite: Karakelle Alper, A. (Ed.) (2026). Köklerden geleceğe geleneksel Türk sanatları -II-. Umay Yayınevi.

ÖN SÖZ

Geleneksel Türk sanatları, geçmişin estetik birikimini günümüze taşıyan biçimlerin ötesinde; toplumların kültürel belleğini, üretim deneyimini, inanç dünyasını ve yaşam pratiklerini kuşaklar arasında buluşturan çok katmanlı bir mirastır. Bir dokumanın ilmeklerinde, çininin yüzeyinde, tezhibin ince bezemelerinde, bir kitap cildinin zarif ayrıntılarında ve geleneksel motiflerin yeniden yorumlanışında yalnızca sanatsal bir ifade değil, tarih boyunca oluşmuş bir düşünce ve üretim kültürünün izleri de saklıdır. Bu mirasın gerçek anlamda yaşatılması ise onu yalnızca korumakla değil, bilimsel yöntemlerle incelemek, kültürel bağlamı içinde anlamlandırmak ve çağın değişen koşulları içerisinde yeniden yorumlamakla mümkündür.

Köklerden Geleceğe Geleneksel Türk Sanatları başlıklı bu iki ciltlik eserin ikinci cildi, geleneksel sanatlarımızın zengin biçim dilini, teknik çeşitliliğini ve tarihsel derinliğini farklı araştırma perspektifleriyle ele almaktadır. Dokuma, keçe, çini, seramik, tezhip, kitap cilt sanatı ve hat gibi farklı alanlarda şekillenen çalışmalar; yerel üretim geleneklerinden saray sanatlarına, tarihsel bezeme repertuvarlarından çağdaş tasarım arayışlarına uzanan geniş bir inceleme alanı sunmaktadır. Bu çeşitlilik, geleneksel Türk sanatlarının tek bir dönem, teknik veya estetik anlayışla sınırlandırılmayacak kadar zengin ve dinamik bir kültürel yapı olduğunu ortaya koymaktadır.

Ciltte yer alan dokuma ve tekstil odaklı araştırmalar, Anadolu'nun üretim hafızasını ve yerel sanat geleneklerinin özgünlüğünü farklı örnekler üzerinden görünür kılmaktadır. Culha dokumacılığını geçmiş ile gelecek arasında bir ilişki çerçevesinde ele alan çalışma; Afyonkarahisar keçelerinde Orta Asya'nın izlerini araştıran inceleme ve Düzağaç zili ile cicim dokumalarını geleneksel dokuma kültürü açısından değerlendiren araştırma, dokuma sanatının tarihsel sürekliliğine ve kültürel çeşitliliğine dikkat çekmektedir. Keten çuvalların Demirci ilçesi el halılarının üretiminde yeniden değerlendirilmesini konu alan çalışma ise geleneksel malzemelerin farklı üretim süreçleri içerisinde yeniden ele alınabilme imkânlarını gündeme getirmektedir. Son dönem Osmanlı dokuma sanatında Hereke kumaşları ve kullanılan bitkisel motifler üzerine yapılan araştırma da dokuma

kültürünün tarihsel ve estetik boyutlarını bezeme anlayışıyla birlikte değerlendirmektedir.

Bu çalışmaların ortak değeri, dokumayı yalnızca işlevsel bir üretim alanı olarak değil; toplumsal hafızanın, yerel kimliğin, teknik bilginin ve estetik tercihlerin bir araya geldiği kültürel bir ifade biçimi olarak ele almasıdır. Geleneksel dokumalarda kullanılan malzemeler, üretim teknikleri, motifler ve kompozisyonlar, ait oldukları coğrafyaların yaşam biçimleri ve tarihsel deneyimleri hakkında önemli ipuçları taşımaktadır. Bu nedenle dokuma mirasının araştırılması, aynı zamanda kültürel sürekliliğin ve yerel üretim bilgisinin anlaşılmasına yönelik bir çabadır.

Çini ve seramik sanatına odaklanan çalışmalar, geleneksel biçimlerin tarihsel bağlamlarını ve çağdaş üretim olanaklarını birlikte düşünmeye imkân vermektedir. Türk çini sanatı bağlamında sanat ve zanaat kavramları arasındaki ilişkiyi tartışan araştırma, sanatsal üretimin niteliğine ve kavramsal temellerine yönelik bir sorgulama sunmaktadır. Geç Osmanlı dönemi Kütahya çiniciliğinde İznik geleneğinin izlerini Hafız Mehmed Emin Efendi örneği üzerinden inceleyen çalışma ise gelenekler arasındaki etkileşimleri ve üslup sürekliliğini gündeme getirmektedir. Kubadabad Sarayı çini figürlerinin sgraffitto tekniğiyle seramik form yüzeylerinde yeniden yorumlanmasını ele alan araştırma da tarihsel sanat mirasının yeni malzeme ve uygulamalarla nasıl farklı ifade olanaklarına açılabileceğini göstermektedir.

Bezeme sanatları ve tarihsel sanat repertuarı üzerine yapılan araştırmalar, geleneksel Türk sanatlarının estetik dünyasını daha geniş bir kültürel coğrafya içerisinde değerlendirmektedir. Babür saray tezyinatındaki natüralizmi, Şah Cihan Albümü'nün (Kevorkian Albümü) botanik hâşiyelerini ele alan çalışma, farklı sanat çevreleri arasındaki biçimsel ve estetik ilişkileri incelemektedir. Geleneksel Türk sanatlarında bitkisel formların üsluplaştırılmasına yönelik tasarım süreci modeli önerisi ise doğadan alınan biçimlerin sanatsal dile dönüşme süreçlerine odaklanmaktadır. Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya Koleksiyonu'ndaki Kur'an-ı Kerim ciltlerini Türk cilt sanatı açısından değerlendiren araştırma da kitap sanatlarının tarihsel ve estetik değerini ortaya koyan çalışmalar arasında yer almaktadır.

Hat ve dokuma sanatını kültürel belleğin sanatsal aktarımı bağlamında Feyhaman Duran ve Karl Talip Kara çizgisinde ele alan çalışma, farklı sanat alanları arasında kurulabilecek ilişkileri ve geleneksel biçimlerin özgün yorumlarla yeniden üretilebilme imkânlarını gündeme taşımaktadır. Bu yaklaşım, kültürel mirasın aktarımını yalnızca geçmişten bugüne gerçekleşen bir süreç olarak değil, sanatçının yorumuyla yeni anlamlar kazandırabilen yaratıcı bir ilişki olarak düşünmeye davet etmektedir.

Ciltteki araştırmaların bütününde öne çıkan temel meselelerden biri, geleneksel sanatların geçmiş ile gelecek arasında nasıl bir bağ kurduğudur. Gelenek, değişmeden tekrarlanması gereken kapalı bir biçimler bütünü değildir. Aksine, tarihsel deneyimle oluşmuş tekniklerin, estetik ilkelere ve kültürel anlamların yeni koşullar içerisinde yeniden değerlendirilebildiği canlı bir üretim alanıdır. Bununla birlikte, yeniden yorumlama sürecinin anlamlı olabilmesi için geleneksel biçimlerin yalnızca görsel özelliklerinin değil, onları ortaya çıkaran bilgi birikiminin ve kültürel bağlamın da kavranması gerekir.

Bu açıdan geleneksel Türk sanatlarının geleceğe taşınması; tarihsel eserlerin belgelenmesini, yerel üretim geleneklerinin araştırılmasını, ustalık bilgisinin korunmasını, malzeme ve tekniklerin incelenmesini ve özgün tasarım yaklaşımlarının geliştirilmesini birlikte gerektirmektedir. Geleneksel sanatların çağdaş sanat ve tasarım alanlarıyla kurduğu ilişki, geçmişin değerlerini günümüzün ifade olanaklarıyla buluştururken kültürel özgünlüğün korunmasını da önemli hâle getirmektedir. Bu ciltte bir araya gelen çalışmalar, söz konusu ilişkiyi farklı sanat alanları üzerinden ele alarak geleneksel mirasın araştırılmasına ve yeniden düşünülmesine katkı sunmaktadır.

Köklerden Geleceğe Geleneksel Türk Sanatları-II. Cilt, bu yönüyle yalnızca geleneksel sanatların çeşitliliğini belgeleyen bir çalışma bütünü değil, aynı zamanda kültürel mirasın nasıl anlaşılabilirliği, aktarılabilirliği ve yeni üretim biçimleriyle nasıl ilişkilendirilebileceği üzerine düşünmeye çağıran akademik bir katkıdır. Farklı disiplinlerden araştırmacıların çalışmalarıyla oluşan bu birikimin, geleneksel sanatlar alanındaki yeni incelemelere ve özgün sanatsal arayışlara zemin hazırlaması amaçlanmaktadır.

Dileđimiz, bu eserin araştırmacılar, sanatçılar, tasarımcılar, eğitimciler ve öğrenciler için yararlı bir başvuru kaynağı olması; geleneksel Türk sanatlarının tarihsel derinliğinin daha iyi anlaşılmasına ve geleceğe aktarılmasına katkı sağlamasıdır. Çünkü kökleri tanımak, yalnızca nereden geldiğimizi bilmek değil, hangi değerleri geleceğe taşıyacağımıza ilişkin sorumluluğumuzu da kavramaktır.

Bu eserin hazırlanmasına katkı sunan tüm yazarlarımıza, araştırmacılarımıza ve emeği geçenlere teşekkür ediyor; geleneksel Türk sanatlarının köklü birikiminin bilimsel araştırmalarla derinleşmesini, özgün yorumlarla zenginleşmesini ve gelecek kuşaklarla buluşmasını diliyorum.

Editör

Prof. Dr. Ayşegöl KARAKELLE ALPER

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi

Ekim 2026

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ

•i

İÇİNDEKİLER

•iii

Prof. Dr. Ayşegül KARAKELLE ALPER - Edanur SARAR - İlkay DEMİRCİ

**KÜLTÜREL BELLEĞİN SANATSAL AKTARIMI: HAT VE
DOKUMA SANATI ÜZERİNDEN FEYHAMAN DURAN-KARL
TALİP KARA ÇİZGİSİNDE YENİ ARAYIŞLAR**

•1

Öğr. El. Ayşe DENİZLİ TÜZÜN - Prof. Hande KILIÇARSLAN

**KUBADABAD SARAYI ÇİNİ FİGÜRLERİNİN SGRAFFİTTO
TEKNİĞİ İLE YORUMLANMASI**

•24

Doç. Dr. Dilek TÜM CEBECİ

**CULHA DOKUMACILIĞI: GEÇMİŞİN DOKUSU GELECEĞİN
SİLÜETİ**

•42

Doçent Ülkü KÜÇÜKKURT

AFYONKARAHİSAR KEÇELERİNDE ORTA ASYA’NIN İZLERİ

•58

Dr. Öğr. Üyesi Sultan SÖKMEN

**DÜZAĞAÇ ZİLİ VE CİCİM DOKUMALARININ GELENEKSEL
DOKUMA KÜLTÜRÜ AÇISINDAN İNCELENMESİ: SİNANPAŞA
HALK EĞİTİMİ MERKEZİ ÖRNEĞİ**

•67

Dr. Öğr. Üyesi Elif Tuğçe TECİR

**KETEN ÇUVALLARIN DEMİRCİ İLÇESİ EL HALILARININ
ÜRETİMİNDE YENİDEN DEĞERLENDİRİLMESİ**

•84

Dr. Öğr. Üyesi Koza KURT KIRTAY

**SANAT VE ZANAAT KAVRAM DİYALEKTİĞİNİN TÜRK ÇİNİ
SANATI BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ**

•98

Dr. Öğr. Üyesi Selda KAVAS AFACAN

**GELENEKSEL TÜRK SANATLARINDA BİTKİSEL FORMLARIN
ÜSLUPLAŞTIRILMASI: TASARIM SÜRECİ MODELİ ÖNERİSİ** •109

Dr. Öğr. Üyesi Naciye DETSELİ

**BABÜR SARAY TEZYİNATINDA NATÜRALİZM: ŞAH CİHAN
ALBÜMÜ (KEVORKİAN ALBÜMÜ) BOTANİK HÂŞİYELERİ** •124

Dr. Öğr. Üyesi Ebru KÖSE

**GEÇ OSMANLI DÖNEMİ KÜTAHYA ÇİNİCİLİĞİNDE İZNİK
GELENEĞİNİN İZLERİ: HAFIZ MEHMED EMİN EFENDİ
ÖRNEĞİ** •138

Öğr. Gör. Dr. Songül ERGÜN

**SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ, AYASOFYA
KOLEKSİYONU'NDAKİ KUR'AN-I KERİM CİLTLERİNİN TÜRK
CİLT SANATI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ** •149

Dr. Burcu Rümeysa BİLGİN

**SON DÖNEM OSMANLI DOKUMA SANATINDA HEREKE
KUMAŞLARI VE KULLANILAN BİTKİSEL MOTİFLER** •167